

A MAGYAR FOLKLÓR-HAGYOMÁNY ÉS KELET-EURÓPA

Harmincöt esztendővel ezelőtt jelent meg Bartók összehasonlító tanulmánya¹, amelyben röviden összefoglalta kelet-európai kutatásainak legfőbb eredményeit. Mindmáig ez a legnagyobb teljesítmény a magyar folklór összehasonlító feldolgozásában. Mégis éppen kiemelkedő volta akadályozta, hogy ható erővé váljék további kutatásainkban: nem mertük felhasználni, továbbfejleszteni, beépíteni a folklór más ágainak tapasztalatai közé. Ideje tehát szembeállítani eredményeit a többi hagyomány-ág eredményeivel, hogy egymást kiegészítve, bizonyos mértékben módosítva is, általánosabb tanulságokat vonhassunk le belőlük.

Kiindulásul idézzük emlékezetünkbe Bartók legfontosabb következtetéseit. Kutatásainak summája, hogy a magyar parasztzene régi és új stílusa teljesen magyar szellemi termék, s a régivel kapcsolatban hivatkozhatunk cseremisz párhuzamokra is. Ez a régi stílus azonban úgyszólván teljesen megmaradt határainkon belül. Csupán két kisebb területen beszélhetünk tömeges átvételéről, ahol a magyarság összekeveredve él szomszédaival: a muraközi horvátoknál és a mezőszéki románoknál. Mezőszéken még a régi magyar tánczene verbunkosjellegű darabjait is átvették szomszédaink, s ezek *ardeleana* néven más román területekre is eljutottak.

Erre a régi stílusra rakódott rá még az új stílus kialakulása előtt a szlovák átvételek nagy tömege. Negyven százalékra teszi Bartók az ilyen eredetű darabok arányát a magyar népzeneben, és láthatóan a XVIII. századra gondol, amikor az „ún. nemzetietlen korszak”-ot emlegeti. Azonban nem közvetlen népi átvételből magyarázza beáramlásukat. „Sok jel arra mutat — írja — hogy a magyar úriosztálynak volt nagy szerepe az idegen zenei elemek behurcolásában”, s itt társasjáték-szerű dalokra hivatkozik, valamint arra, hogy „ami keveset az úriosztály a falusi népi dallamok közül ismer és kedvel, az főleg ilyen idegenszerű dallam”. S hozzáteszi, hogy „egyes átvételek a tót anyagból — úriosztály közvetítése nélkül — csak a tót nyelvterülettel határos magyar falvakban mutathatók ki nagyobb számban”.

Ezzel szemben népi kölcsönhatásként képzelte el a rutén kolomejka dalok hatását, ami „inkább érzése mint tudása szerint” — mint magát kifejezi —

¹ Bartók Béla: Népzeneink és a szomszéd népek népzeneje, Bp. 1934.

a következő fejlődési sort hozta volna létre: kolomejkából magyar kanásznóta, ebből verbunkos zene, s abból az új stílus dalai. Időben legutolsó a kölcsönhatások közt új stílusú dalaink nagy térhódítása szlovák, rutén, morva falvakban, sőt kisebb mértékben cseh, galíciai és boszniai területen is.

Bartók eredményeit kiegészítették, részben módosították is, Kodály Volga vidéki párhuzamai, valamint a különböző korszakok európai műzenéjéből és a nyugati népek dalaiból kimutatott megfelelései². A volgai cseremis, csuvas és más dallamegyezések kétségtelenné tették régi stílusunk keleti eredetét, amit Bartók még csak sejtett. Viszont módosították a kolomejkából levont következtetéseket: a kanásznóta keleti eredete és függetlensége a kolomejkától nyilvánvalóvá vált. S míg a verbunkos-tánczene kapcsolata a kanásznótákkal egyre világosabbá válik, addig az új stílus kialakulásában inkább a népies műdalnak juttatunk szerepet, s az általa közvetített nyugat-európai műzenei sajáttságoknak.

Szabolcsi érdeme, hogy lehetővé vált a sirató egyik típusát és a vele összefüggő dallamréteget visszavezetni őstörténetünknek a török hatást megelőző ideire³; ezt a lehetőséget csak megerősítik az újabban többfelől előkerült archaikus európai párhuzamok⁴, amelyek egy hajdan nagy területen élő, óeurópai dallamtípusra engednek következtetni.

Most pedig állítsuk a népzene kutatás eredményei mellé a ballada, néphit, mese és tánc összehasonlító tanulságait.

A ballada az a műfaj, amelyet a legrégebb idők óta és a legnagyobb buzgalommal gyűjtöttek Európa-szerte, ahol tehát egy egész Európára kiterjeszkedő áttekintés máris lehetséges. Egy ilyen áttekintésből nyilvánvalóvá vált, hogy balladánk közt nagy számban vannak francia eredetű darabok, amelyek más nép közvetítése nélkül, közvetlenül franciáktól és vallonoktól származnak, tehát középkori francia—vallon telepeseinktől a XIV—XV. század folyamán kerültek népünkhöz⁵. Úgy látszik, szórványos esetektől eltekintve nincs is más honnan származó átvétel balladánk között. Ugyanakkor a franciáktól átvett műfaj és egyes darabjai óriási területre szétvándoroltak Kelet-Európában, többnyire azokkal az átalakításokkal, amelyeket népünk tett az átvett szövegeken. Másik tanulsága ennek az áttekintésnek, hogy balladánk közt olyanok

is találhatók, amelyekben a honfoglalás előtti hősénekek darabjai vagy részletei maradtak fenn az új műfaj szellemében átalakítva⁶. Mit adnak hozzá ezek a tanulságok a népzene eredményeihez?

Mindenekelőtt azt, hogy a népdal keleti ősrétege mellett más hagyományterületen is kimutatható honfoglalás-előtti örökség. Sőt, a szibériai türk párhuzamok mellett olyan is akad — éppen a legfiatalabbnak látszó Kerekes Izsák balladában — ami török-obiugor érintkezés emlékét is őrzi. Másodszor azt, hogy egy nagyarányú nyugat-európai műveltségi hatás áramlott be Magyarországon át Kelet-Európába. S itt egy fontos módszertani tanulságra kell felfigyelnünk, amit népzenei összehasonlításokban is érvényesítenünk kell: hogy Kelet-Európa kérdései nem mindig oldhatók meg pusztán Kelet-Európában, s csak a nagyobb távlatokra is kitekintő összehasonlítás — Európára és Ázsiára egyaránt — tudja megvilágítani a bonyolult összefüggéseket. Olyan esettel is találkoztunk, ahol egyetlen, töredékes és romlott magyar változattal szemben számos ép és terjedelmes balkáni epikus ének állott⁷, a két szomszéd-nép anyagából ítélve mindenképpen szomszédaink felől jövő hatásra kellett volna gondolnunk; a távolabbi szálak azonban fölfedték, hogy a terjedés útvonala fordított volt, szomszédaink régiesebb hagyománya azonban jobban fenntartotta az átvett elemeket. További módszertani tanulság tehát, hogy nem szabad pusztán mennyiségi alapon dönteni az átvétel-átadás kérdéseiben, hanem tekintettel kell lenni az egyes népek különbségeire is: hogy virágzó vagy pusztuló állapotban van-e náluk a hagyomány.

Megfontolásokkal szolgál ez a francia eredetű ballada-réteg atekintetben is, milyen úton kerülnek Kelet-Európába a nyugati műveltség elemei. Mindenesetre más út is létezik, mint az a német—cseh—morva—szlovák út, amit Bartók megállapított egyes kétségtelen esetekben, főleg újabb jelenségekkel kapcsolatban. Ez a tanulság különösen régebbi korokra érvényes. De azért újabb keletűnek látszó darabok sem mindig újak, és nem mindig északról kerülnek hozzánk, még társasjátékszerű dalocskák sem. Balladáinkkal párhuzamosan egy sor más népdalnak is előkerült francia és rajnai német mása, köztük a „Hogy veti el a paraszt” szövegű dalnak is (Bartók 257.)⁸. Franciáknál ez középkori eredetű társastánc, ahol a szöveg egyes mozzanatait megjátszották; ennek emlékét őrzi a Békés megyei parasztok lakodalmi játék-dallama.

² Kodály Zoltán: A magyar népzene, Bp. 1952. (II. és VII. fejelet.)

³ Szabolcsi Bence: Osztályok hősdalok — magyar siratók melódiai, Ethnographia 1933; Uő.: Osztályok és vogul dallamok (Újabb adatok a magyar népi siratódallam problémájához), Ethnographia 1937; Vargyas Lajos: Ugor réteg a magyar népzeneben, Zenetud. Tanulmányok I. Bp. 1953.

⁴ Vargyas Lajos: Tapasztalataim a román népdalgyűjtésről. Új Zenei Szemle V./1954; Rajeczky Benjamin: Siratódallamaink rokonsága. MNT V, 1109. Bp. 1966; Vargyas Lajos: Totenklage und Vorgeschichte der Ungarn, Festschrift für Walter Wiora. Kassel 1967.

⁵ Vargyas Lajos: Kutatások a népdal közepkori történetében. I. Francia eredetű réteg balladáinkban. Ethnographia 1960.

⁶ Vargyas Lajos: Kutatások a népdal közepkori történetében. II. A honfoglalás kori hősepika továbbélése balladáinkban. Ethnographia 1960.

⁷ „Vitéz és kegyes”, Vargyas: Francia eredetű réteg ... Ethnographia 1960, 169. l.

⁸ Vargyas Lajos: Magyar népdalok francia párhuzamai. Néprajzi Közlemények V/3—4. sz., 1960.

S ha még az újnak látszó, „németes—csehes jellegű” darabok közt is rejtőzhet korábbi, nyugati kapcsolat, mennyivel inkább sejthetjük ezt abban a sok régies, modális dallamban, amely falvaink zenéjében felhalmozódott az ősréteg és az új stílus mellett. Még akkor is, ha egyes típusok — például bizonyos fríg dallamok, mint az alábbiak is

V/1 a

AP 5146/g

Herceg Istvánné 56 é. Csucsom (Gömör) Csehszlovákia
gy.: Vargyas 1963.

Tempo giusto ♩ 108-120

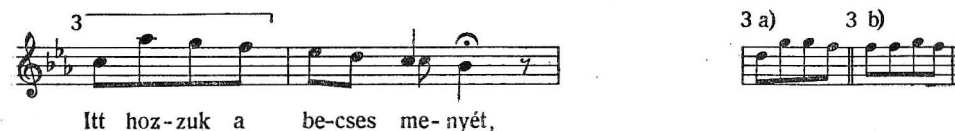
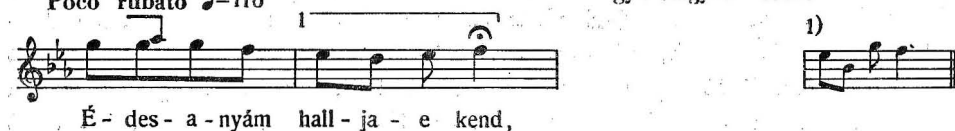
2.) Csütörtökön irni,
Pénteken számolni,
Sej szombaton kérdezní:
Mit fogunk dolgozni!

V/1 b

AP 5150/a-b

özv. Cs. Bodnár Lajosné 62 é. Szilice (Gömör) Csehszlovákia
gy.: Vargyas 1963.

Poco rubato ♩ = 116

csak egy keskeny sávon bukkannak föl a magyar—szlovák nyelvhatár mentén — esetleg annak mindkét oldalán. Hiba volna ezeket szlovák változataik láttán, vagy pentaton dalainktól eltérő sajátságai miatt, eleve kirekeszteni a magyar népdaltípusok közül. Hiszen éppen annyira különböznek a szlovákok régi stílusától is, a mixolíd „valaska” daloktól csakúgy, mint a legkifejezettebben szlovák zenétől, a líd dallamoktól. Területük pedig, az a bizonyos keskeny északi sáv, a 150 éves török uralom idején a magyar élet tulajdonképpen színtere volt (sőt még később, a kuruc korban is). Európai divatok továbbélésére, továbbadására a várak jobbágyaihoz, csak itt volt lehetőség. (Erdély ekkor már külön életet élt, s az északnyugati Dunántúlnak az a csücske, ahol ugyanez az élet élt tovább, a későbbi erőteljes polgárosodás folyamán elvesztette korábbi hagyományait.) Gondoljunk rá, hogy legtöbb kuruckori dalem-lékünk is arról a vékony sávról került elő: Nyitra, Bars, Hont, Nógrád, Gömör megyéből. Mindenesetre balladánk tanulságai is arra intenek, hogy szomszédnépi kapcsolatokról csak a teljes európai összefüggések földértése után dönthetünk.

Lássuk most, milyen vonásokkal egészíti ki az eddigi képet a néphit-kutatók munkája. Itt két összefoglalással rendelkezünk, az egyik *Róheim Gézáé*⁹, a másik *Diószegi Vilmos* 1958-ban megjelent munkája a magyarok sámánhitéről¹⁰. Az előbbinek az a végkövetkeztetése, hogy a magyar néphit szláv néphit: szláv eredetű a gazdálkodás, a házi élet sokféle hiedelme, varázsló ritusa; ugyanilyen a különböző természetfeletti lényekről, boszorkányokról, lidércről alkotott elképzelés, s mindaz a nagyobb szabású ünnepi szokás, ami az évkör különböző szakaszához kapcsolódik Európa földművelő népeinél. Ő még csak a táltos személyében tudott rámutatni egy vékony, keleti örökségre. Ennek az örökségnek azután meglepően gazdag hagyományát mutatta ki Diószegi, aki-nek munkájából kiderült, hogy ez a hiedelemkör népi hagyományaink döntő fontosságú eleme, és sok hagyományágban nagyon szívósan él tovább. Azon-ban ez a keleti örökségünk is ugyanúgy határainkon belül maradt, mint a zenei ősréteg. S ebben is túlnyomó a szibériai türk jelleg, halvány nyomokban azon-ban ugor vonásokra is rámutathatott.

Szorosan kapcsolódik a néphithez a mese világa. Számos ősi hit-elemet éppen a nép meséi tartottak fenn napjainkig, köztük a sámánkodását is. Ez az a hagyományterület, amely még a balladánál is jobban fel van térképezve. A me-sében nemcsak az adatgyűjtés nagyszabású, hanem nemzeti és nemzetközi katalógusok is könnyítik a tájékozódást. Ez teszi lehetővé — bár éppen a me-sére vonatkozóan nem folyt újabban összehasonlító számbavétel — hogy meg-állapíthassuk: ebben a legnemzetközibb műfajban is őriz parasztságunk számos

⁹ *Róheim Géza*: Magyar néphit és népszokások. Bp. 1926.

¹⁰ *Diószegi Vilmos*: A sámánhit emlékei a magyar népi műveltségben. Bp. 1958.

honfoglalás-előtti elemet kezdőformuláktól egész típusokig¹¹. Szibériai mesékkel tart rokonságot az „Égitest-szabadító” mesetípus¹², de tulajdonképpen olyan ősi mítoszt tart fenn, amely az emberiség legelső nagy teljesítményeiről szól, mint a tüzet ellopó Prométheusz mondája. A „möndölöcskék”-ről — azaz báránykákról — szóló Kriza-mese pedig a keresztény legenda köntösében meg-hökkentően pontos párhuzamokat tartalmaz türk hőseinek alvilág-járásai-ból¹³. S ha hozzávesszük teremtés-mondáinkat is, amelyekben ugor és türk megfelelések körvonalaí rajzolódnak ki¹⁴, akkor elmondhatjuk, hogy a népzene, ballada, mese és hitvilág együttesen igen jelentős maradványokat őriz honfoglalás-előtti kultúránkból. Pedig még csak a kezdő lépéseket tettük meg az összehasonlítás területén. Úgy látszik, hogy az eddigi felfogással ellentétben a magyar nép sokkal többet tartott meg kereszténység-előtti hagyományaiból, mint Európa többi népei. Magától adódik a magyarázat: eltérő műveltséggel léptünk be egy kialakult műveltség területére. Önmagunk régi énjéhez több dologban kellett ragaszkodnunk — esetleg modernizálás árán is — mint azoknak, akik régi területükön, régi szomszédai és rokonaik körében, folyamatosan alakították ki ezt a kultúrát — maguknak.

Utoljára hagytuk a táncot, a népzene édestestvérét, amelynek föltárása és összehasonlítása utolsónak indult a többi tudományág között, de olyan erővel, hogy máris azokéhoz hasonló, biztos áttekintésig jutott el¹⁵. Itt ugyan „ősi”, tehát honfoglalás-előtti örökség eddig nem mutatható ki, annál inkább viszont egy erősen etnikus jellegű, külön tánc kultúra. Ennek két olyan összetevőjéről tudunk, amely szomszédainkkal is összekapcsol: a csárdás és a férfi magántánc. Míg a csárdás az új népdalokhoz hasonlóan újkori jelenség, a XIX. században indult hódító útjára¹⁶, s az új népdalokhoz hasonlóan nagy lendülettel terjedt el szomszédaink között, addig a magántánc régebben és szűkebb területen hatott, a régi népdalokhoz hasonlóan, bár annál mégis valamivel szélesebb körben: Erdélyben sokfelé román falvakban, ugyancsak sokfelé szlovákok közt, goráloknál; általában a Kárpátokon belül, egyedül a morváknál jutott túl rajta¹⁷.

Milyen tanulságokat vonhatunk le abból, ami a felsorolt kapcsolatokban közös vagy ellentétes egymással? Mindenekelőtt azt, hogy a népi műveltségünkben olyan erősen képviselt keleti elemek általában nem jutottak tovább

¹¹ Vargyas Lajos: Szibériai hőseinek-elemek a magyar népmesében. Néprajzi Közlemények 1961.

¹² Solymossy Sándor: Népmeséink sárkány-alakja, Ethnographia 1931.

¹³ Vargyas Lajos: Keleti párhuzamok Tar Lőrinc pokoljárásához. Műveltség és Hagomány V. Bp. 1963.

¹⁴ Vargyas Lajos: Keleti elemek a magyar néphitben. Antiquitas Hungarica I/1, 1947; Uő.: Honfoglalás előtti műveltségünk maradványai a néphagyományban. Magvető (Almanach), Bp. 1967/2.

¹⁵ Pesovár Ernő: Der heutige Stand der ungarischen Volkstanzforschung, Journal of the International Folk Music Council 1963; Martin György: Beszámoló a Népművészeti és Népművelési Intézetben végzett táncutató munka eredményéről, Ethnographia 1965.

¹⁶ Pesovár Ernő: A csalogatós csárdás, Táncstudományi Tanulmányok 1965/66.

¹⁷ Martin György: Magyar tánc típusok kelet-európai kapcsolatai. MTA I. oszt. Közleményei XXI. 1964; Uő.: Egy erdélyi férfitánc szerkezeti sajátosságai. MTA I. oszt. Közleményei XXIII 1966; Uő.: Performing Styles in the Dances of the Carpathian Basin. Journal of the International Folk Music Council 1968.

határainkon: zenében, mesében, néphitben egyaránt sehol. Vajon miért? Feleletet kapunk rá, ha azokat az elemeket vesszük tekintetbe, amelyek továbbjutottak: elsősorban a legmesszebbre hatoló műfajt, a balladát.

A balladánál világos, hogy a középkori parasztság egy új műfajával van dolgunk, ami a középkor utolsó századainak paraszti fellendülését fejezi ki. Az új társadalmi tartalom, a fejlődés új jelensége az, ami megfogja benne a népeket: az új divat¹⁸. Ez érteti meg óriási kisugárzását: északon — például a Kegyetlen anyós — egészen Archangelszkiig, délen — pl. a Kőműves Kelemen — egészen Krétaig és Trapezuntig¹⁹. Ez a társadalmi újszerűség persze a francia parasztoktól származik, mi azért tudtuk ilyen nagy területre közvetíteni, mert telepe-seink révén előbb jelent meg és vált átvehetővé itt, mint másutt; és persze azért is, mert a magyar újrafogalmazás is korszerű volt, tehát divatos.

Ez az „újszerűség” hiányzott a régi népdalstílusból. Bármilyen nagy is annak esztétikai értéke, azért nem jelent valami gyökeresen újat — mondjuk egy zólyomi valaska-dallamhoz vagy egy bihari, oktávterjedelmű román dalhoz képest — csak valami mást. Többnyire fokozati különbséget, de egy azonos fejlődési szinten belül. Ez is elég arra, hogy szorosan egymás közt élő nemzeti-ségek átvegyék, különösen ha az egyik nép életformája egyéb elemeivel is például szolgál a másik számára. De nagyobb szétsugárzásra nem ad lehetőséget.

Meglepő, hogy az esztétikailag kevésbé súlyos új stílus volt alkalmasabb szétsugárzásra; mert az is gyökeresen új társadalmi magatartást fejez ki, akár-csak az előtte kivirágzó népi díszítőművészet. Bartók is többször a „modern” jelzőt alkalmazta rá, mikor arra kereste a feleletet: miért gyakoroltak ezek a dalok akkora hatást szomszédainkra²⁰. Ez a határozottan érezhető „modern-ség”, vidám, magabiztos, új szellem és a kialakulás késői időpontja világosan jelzi, hogy a régi népelet évszázados kötelekeitől felszabaduló, polgárosodó paraszti élet művészi kifejezésével állunk szemben²¹.

Ezek a világos társadalmi tartalmú példák eligazíthatnak a többi kölcsön-hatás és kölcsönzés-elmaradás dolgában. Nyilvánvaló a társadalmi vonzóerő a Bartók által nyilvántartott 40 százaléknál idegen hatás esetében. Az úriosztá-lyon keresztül — másképp fogalmazva: a Magyarországon hallható világi és egy-házi műzenéből — érte a hatás népünket, tehát a társadalmi fejlődés magasabb fokáról. Természetes ezzel szemben, hogy honfoglaláskori sámanhitünk nem jelenthetett annak idején valami társadalmilag újat az itt élő népek számára;

¹⁸ Vargyas Lajos: Kutatások a népballada középkori történetében IV. Műfaji és történeti tanulságok, Ethnographia 1962.

¹⁹ Vargyas Lajos: Kutatások a népballada középkori történetében III. A Kőműves Kelemen eredete, Néprajzi Értesítő 1959.

²⁰ „Mi segítette elő az új-magyar dallamok terjedését idegen nyelvtérleten? Először is: maguknak a dal-lamoknak pattogó ritmusa, dallamvonaluk frissesége — hogy úgy mondjam: modernsége ...” (Bartók: Népzene és a szomszéd népek népzeneje, 21.) Az új dallamok csönkulásáról a szomszédoknál: „Ezt a jelen-séget így lehetne magyarázni: az új-magyar dallamok szerkezete e népek számára nyilván túlhoszszú, túl-bonyolult, szinte azt lehetne mondani: túl-modern!” (Uo. 30.)

²¹ Vő. Vargyas Lajos: Hagomány és kultúra. Társadalomtudomány 1943.

fordítva annál inkább: a földművelő élettel kapcsolatos hiedelem- és szokás-világ a magyarság számára igen, különösen a sok dramatikus és alakoskodó szokás, regölés, koledálás, farsangi játék, kisze, szent Iván tüze, ami gazdag változat-láncban élt már a honfoglalás idején is Bizánctól Angliáig. Az is világos, hogy az „Égitest-szabadító” ősmítosz és hasonló ideérkezésünk idején már meghaladott fejlődési fokot jelentettek, s a „Möndölöcskék” keresztény legendává alakulva is csak utolérték a kort, nem jártak előtte. Az ősi elemek — hősének-részletek — csak akkor váltak alkalmassá átütő erejű tovább-sugárzásra, ha egy éppen divatos jelenség kereteibe illeszkedtek bele. Például a balladába a műfaj virágzása idején. Kétszer meg is történt ez: a Molnár Anna meséjébe beolvasztott mitikus hősének-részlet — a fa-alatti jelenet — messze vándorolt nyugaton németekhez, dánokhoz, hollandokhoz, az építőáldozat kaukázusi magva pedig — Kőműves Kelemenné alakulva — a távoli Délre.

A tánc tanulságai is egybevágóak tapasztalatainkkal. Itt is, mint a zenében, az igényesebb férfitánc terjedt el kevésbé, mint a csárdás, bár jobban, mint a zenei ősréteg, ami a tánc nagyobb társadalmi hatóerejéből és a verbuválás elterjedt szokásából magyarázható. De ez is csak egy azonos fejlődési fokon belül jelentett valami vonzóbbat — primus inter pares-t. Mást jelentett a csárdás, körülbelül ugyanazt, amit az új népdalstílus: egy kifejezetten új társadalmi magatartás művészi kifejezését; az újkori, európai párostánc-divat magyar megfogalmazását. S mint az új európai fejlődés képviselőjét, már messze földön átvették, divattá tették, sokkal inkább, mint a magasabb művészi színvonalat képviselő férfi magántáncot.

Látnivaló, mi biztosít elterjedést a folklór-alkotásoknak: nem az etnikus jelleg, ami inkább az illető nép számára fokozza a dolgok jelentőségét, sem az esztétikai érték; mindkettő a magas kultúrában biztosít figyelmet az alkotásnak, de a népek életében csak nagyon kis mértékben. Ott a siker záloga egyedül a fejlődés új formában való kifejezése, az új társadalmi tartalom. Ez nem jelenti mindig a legmagasabb esztétikai teljesítményt, s nem minden magasrendű értékből válik divat. (Ebben az utóbbi esetben már nincs is alapvető különbség a folklór és a magas művészet között.)

A folklór-tudományok egymást támogató eredményei egyre több fényt vetnek a kelet-európai népi műveltség kölcsönhatásainak szövevényére. Egyre világosabban látjuk a kölcsönzés tényeit, irányát, mértékét, s ez lehetőséget ad arra, hogy most már keressük a tények mögött az okot, az átvétel feltételeit is. A végső cél ugyanis az, hogy a műveltségi javak áramlásában meglássuk a kultúra fejlődésének mechanizmusát. A népzene kutatás, a néphagyomány más vizsgálati ágaival együtt, már eljutott olyan eredményekhez, hogy hamarosan a végső kérdésekre is megadhatja a megbízható választ.